

## Srovnání prezentace kasin v České republice a u amerických indiánů

Daniela Pěničková

Proces politické liberalizace ve střední a východní Evropě koncem osmdesátých let 20. století vedl k otevření státních hranic a umožnil volnou výměnu zboží i myšlenek mezi východem a západem. Mezi změny, které tento proces do života středoevropských a východoevropských zemí přinesl, patří také rozkvět herního průmyslu v České republice. Obdobný vývoj se odehrává na mnohých územích severoamerických indiánů, kde v roce 1988 federální vláda schválila zákon (Indian Gaming Regulatory Act) legalizující provozování hazardních her na indiánských rezervacích v případě, že daný stát na svém území již umožnil nějakou formu hazardní hry. Od přelomu osmdesátých a devadesátých let se tak dalo do provozu více než 300 nových kasin a přidružených rekreačních resortů ve zhruba 35 státech Severní Ameriky.<sup>1</sup> Zde je nutno poznamenat, že to nejsou pouze indiánská kasina, která zaznamenávají v posledních dvou desetiletích výrazný rozmach. Více než 25 amerických států již povolilo také provoz ne-indiánských podniků s hazardními hrami.<sup>2</sup> Jelikož mne zajímá hazardní hráčství jako kulturní jev, vypracovala jsem komparativní mikrostudii, v níž jsem zkoumala sociokulturní prostředí kasin v obou zemích (ČR a USA). V rámci tohoto prostředí jsem věnovala obzvláštní pozornost aspektu atraktivity kasin a jejich prezentaci vzhledem k veřejnosti.

Můj výzkum<sup>3</sup> proběhl ve dvou pražských kasinech v České republice v dubnu roku 2000 (práce je z většiny zaměřena na Casino Palais Savarin,

<sup>1</sup> Steindorf, Sara: American Indians on the Rise. *The Christian Science Monitor* 10 (94), 2001, s. 11–13.

<sup>2</sup> Layng, Anthony: Indian Casinos: Past Precedents and Future Prospects. *USA Today Magazine*, 124 (2610), 1996, s. 70.

<sup>3</sup> Výzkum byl umožněn za podpory Wemmer-Gren Foundation for Anthropological Research v New Yorku, která udělila autorce studijní stipendium.



Kasino Palais Savarin. Praha 2001. Foto: L. Kadavá

z menší části na Casino Henry) a ve dvou kasinech amerických indiánů v lednu a únoru roku 2001 (kasino Seven Feathers v Canyonville patřící kmeni Umpqua v Oregonu a Cliff Castle Casino v Camp Verde patřící javapajsko-apačskému kmeni v Arizoně). Výzkum jsem uskutečnila metodami zúčastněného pozorování, neformálními rozhovory s návštěvníky kasin (s hráči i přihlížejícími) a studiem informačních materiálů (propagační prospekty, letáky, brožury a internetové stránky vydávané pro hosty kasin). Těmito standardními metodami kulturní antropologie jsem zkoumala prostředí kasina v následujících šesti hlavních oblastech: fyzický prostor, společenský prostor, čas, hosté a personál, stav podle pohlaví a věku a národnosti. V následujícím textu kromě podrobného popisu jednotlivých oblastí analyzuji některé prvky podílející se na atraktivnosti a prezentaci kasin, které v porovnání obou zemí vystupují jako nejodlišnější. Účelem tohoto srovnání je demonstrovat, jak mohou konkrétní prvky v rámci prezentace kasina veřejnosti vést k odlišnému působení na návštěvníky těchto společenských prostor, jinými slovy k odlišnému stupni přitažlivosti a atraktivity. V závěru se zaměřuji na fenomén kasina jakožto instituce „obchodu s kulturou“, – koncept představený Richardem Kurinem



Polopouštní ráz krajiny, která patří severoamerickému indiánskému kmeni Yavapai-Apache. Detail na stylizovanou informační ceduli patřící ke „Cliff Castle Casino“. Arizona, Camp Verde 2001. Foto: D. Pěničková

v článku *Brokering Culture*<sup>4</sup> – a na fenomén kasina jako „kulturního cíle“, jak jej definuje Barbara Kirshenblatt-Gimblett ve své knize *Destination Culture*.<sup>5</sup>

## Fyzický prostor

Pokud jde o fyzický prostor, zajímala jsem se o to, jak je prostor jako takový organizován v obou typech kasin a jejich nejbližším okolí. Zatímco pražská kasina jsou umístěna hlavně v samotném středu města, kde jsou obklopena hotely (často jsou přímo součástí hotelů), nákupními centry, restauracemi a rušnými ulicemi, kasina severoamerických indiánů představují samostatné ucelené rekreační komplexy, stojící na pozemcích v kmenovém vlastnictví mimo město. Například kasino a rekreační resort

<sup>4</sup> Kurin, Richard: *Brokering Culture. Reflections of a Cultural Broker: a View from the Smithsonian*. Washington, D.C., Smithsonian Institution Press 1997, s. 12–26.

<sup>5</sup> Kirshenblatt-Gimblett, Barbara: *Destination Culture: Tourism, Museums, and Heritage*. Berkeley, University of California Press 1998.



Kasino „Seven Feathers“ s logem orla. Archiv D. Pěničková

Seven Feathers ležící v sousedství městečka Canyonville se skládá z hotelu, bazénu v atriu, fitness centra, dárkového oddělení, kabaretu, restaurace, salonku, prodejny zmrzliny a místností pro kulturní a společenské akce, jako jsou podnikové večírky, obchodní schůzky, konference apod. Jinými slovy toto středisko je samo o sobě jakýmsi „městem“, v jehož středu se nachází herní zařízení.

Naproti tomu pražská kasina jsou umístěna v prostorách, které pro jejich účely nebyly původně určeny. Zatímco Casino Henry je umístěno v suterénu Hotelu Jalta na Václavském náměstí, který byl postaven podle plánu architekta A. Tenzera a otevřen v roce 1958, Casino Palais Savarin se nachází v barokně-rokokovém paláci Sylva Taroucca Na příkopě (známém pod názvem „Palais Savarin“), původně výstavním barokním domě, jenž byl v letech 1743–1752 přestaven podle projektu K. I. Dientzenhofera na palác. Srovnáváme-li interiér obou typů kasin, neujde nám, že atmosféra, jež se s těmito budovami pojí, je značně odlišná. Indiánská kasina mají moderní architekturu, z níž vyzařuje představa novosti a snadné přístupnosti, včetně bezproblémového parkování – jednopatrové stavby se širokými bezbariérovými vchody a rozlehlými parkovišti. Do prostor pražských kasin doléhá „historická“ atmosféra architektury převážně 18. a 19. století. Dvoupatrový, barokně-rokokový palác Sylva Taroucca se svými průjezdy s trojlodním vstupním vestibulem s toskánskými sloupy a pilíři, širokým

impozantním schodištěm a plastikami Flory a světloňošů, kterými schodišťovou halu vyzdobil I. F. Platzer a s freskou Heliova vozu z 60. let 18. století od V. B. Abrozziho, evokuje zcela odlišné dojmy než moderní funkcionalistická stavba canyonvillského kasina v západním Oregonu. Atmosféru bohaté feudální rezidence a vznešený vzhled patrně nejznámějšího pražského kasina dotváří barokní parketové podlahy, štuková výzdoba vysokých stropů, červené koberce a sametové záclony visící ve vchodu do každé z místností kasina, na oknech a na hlavním balkonu.<sup>6</sup> Rozmístění samotných her v rámci kasina se rovněž liší. Všechny *life games* jako ruleta, Craps (hra v kostky), Blackjack, nebo Let It Ride (karetní hra na principu pokeru), se u indiánského kasina nacházejí uprostřed hlavního hracího prostoru. Výherní automaty a monitory na Keno jsou rozmístěny kolem dokola hlavního sálu. Bingo má obvykle svoji vlastní oddělenou místnost, otevřenou pouze v určitých, zpravidla odpoledních, hodinách. V pražských kasinech jsou *life games* zastoupeny ruletou, hrou v kostky<sup>7</sup> a karetními hrami umístěnými podél stěn obdélníkových sálů. Výherní automaty nejsou typickou součástí pražských kasin, nebo jsou v minimálních počtech umístěny mimo hlavní herní sál.

## Společenský prostor

Co se týká dělení prostoru vzhledem k atraktivnosti zajímala jsem se o rozvržení „rušných“ a „klidných“ zón v rámci areálů kasin. Jinými slovy: zjišťovala jsem, kde se lidé nejvíce shromažďují a která místa jsou naopak nejméně frekventovaná. Specifické umístění *life games* v indiánských kasinech vede k tomu, že nejfrekventovanější zóna je v centru hracího prostoru. Druhou nejrůšnější zónou v canyonvillském kasinu je skupina hracích automatů rozestavěných do kruhu v sousedství zmíněné nejrůšnější zóny. Tyto automaty jsou nepřetržitě obsazeny a hráči na ně dokonce „čekají ve frontě“. Domnívám se, že to lze připsat „mýtu“ šířenému mezi hráči, že u určitého druhu hracích automatů (či v určitý „správný“ čas) je vyšší pravděpodobnost výhry. Mezi další frekventované zóny indiánských kasin patří jednoznačně jídelna, restaurace, prodejna zmrzliny a ve večerních hodinách kabaret. Kasino Cliff Castle v Camp Verde má navíc velmi

<sup>6</sup> Akciová společnost *Czech Casinos*, která ve spolupráci s *Casinos Austria International* kasino provozuje, provedla v průběhu posledních dvou let (2000–2002) rozsáhlou renovaci interiéru kasina, včetně zřízení baru a zahájení nepravděpodobného provozu restaurace *Circle Priveé*, určené především pro VIP hosty.

<sup>7</sup> Hra v kostky se realizuje pouze v některých kasinech (např. Casino Henry).



Stylizovaná stavba kasina severoamerických indiánů v Camp Verde.  
„Cliff Castle Casino“ se nachází v rezervaci Yavapai-Apache. Arizona, Camp Verde 2001.

Foto: D. Pěničková

intenzivně využívaný prostor určený pro děti rodičů-gamblerů (*monkey business*), kde na děti dohlížíjí vyškolení zaměstnanci kasina.

V pražských kasinech jsou nejobsazenějšími místy výlučně stoly s ruletou. Částečně je to pravděpodobně způsobeno poměrně malou rozmanitostí nabízených her, částečně faktem, že tu nejsou alternativní možnosti zábavy, jako je kabaret, bar s hudbou, či restaurace cenově dostupná nejen vyšším společenským vrstvám. Navíc populární výherní automaty obvykle nepatří k vybavení českých kasin. V pražských kasinech bývá často absence vlastních stravovacích zařízení nahrazována zvláštním hráčským menu<sup>8</sup> pro návštěvníky kasin v některé ze sousedních restaurací, které je součástí smlouvy mezi takovou restaurací (či hotelem) a daným kasinem. Tímto

<sup>8</sup> Casino Palais Savarin nabízí svým hostům balíček „Dinner&Casino“, který zahrnuje exklusivní večeři o čtyřech chodech; žetony pro štěstí v hodnotě 300 Kč a sklenku sektu na uvítanou v Casinu. CD Restaurant hotelu Diplomat Praha v rámci takového hráčského menu servíruje např. kaštanovou pěnu ve sněhových miskách „Jackpot“, nebo rybářský salát „Roulette“.



Hlavní příjezd ke „Cliff Castle Casino“. Název kasina evokuje podobnost s nedalekým národním památníkem Montezuma Castle, který je jedním z nejdochovalejších indiánských příbytků stavěných pod skalními převisy. Arizona, Camp Verde 2001. Foto: D. Pěničková

způsobem Casino Palais Savarin nabízí svým hostům stravování v hotelu Diplomat Praha (CD Restaurant), Grandhotelu Bohemia (Restaurant „U Prašné brány“) či hotelu Adria (Restaurant Triton). Hotel Jalta, jehož je Casino Henry součástí, nabízí hned několik typů restaurací.<sup>9</sup>

## Čas

Plynutí času v kasinech obou typů má pozoruhodně shodné rysy. Zdá se, že u obou nastává zhruba mezi pátou až šestou a sedmou večer jakási „mrtvá hodina/doba“, kdy „denní hosté“ již odešli a „večerní či noční“ hosté se ještě nedostavili. Ani v jednom z kasin, která jsem navštívila, nebylo možné zjistit kolik je hodin jinak než na ručičkách vlastních hodinek, neboť v kasinech nevisí nikde nástěnné hodiny. Kasina mají evidentně zájem na tom, aby se hosté v jejich prostorách odpoutali od reálného času a setrvali

<sup>9</sup> Samotné Casino Henry nabízí hráčům zdarma švédský ministůl.

v herních aktivitách co nejdéle.<sup>10</sup> K potlačení vnímání reálného času přispívá také fakt, že ani česká, ani kasina amerických indiánů nemají v hlavních herních prostorách okna (nebo jsou zatemněná) a jsou uměle osvětlována po celých 24 hodin denně. Podle mého názoru absence reálného času vyvolává iluzi společenské, nebo spíše ekonomické rovnocennosti návštěvníků kasin. Je to dáno tím, že šance výhry v hazardní hře je po dobu návštěvy kasina v podstatě stejná pro všechny, bez ohledu na třídní postavení hráčů. Mimo kasino, kde platí standardní čas rozdělený na 24 dílů denně, toto pravidlo neplatí. Lidé nemají šance stejného finančního zisku za stejnou dobu. Český ani americký učitel základní školy nemá možnost vydělat si za hodinu práce tolik, co český nebo americký právník. U výherního automatu se právníkovo privilegované postavení vůči učiteli smazává.

## Hosté a personál

Ačkoliv jsou u obou druhů kasin zřetelné fyzické i společenské hranice mezi hosty a personálem, hranice mezi oběma skupinami ostřeji vynikají v kasinech českých. Je tomu tak v důsledku rezervovaného, upjatého a do jisté míry odměřeného postoje krupiéřů a krupierek k hostům kasina. Odměřený a chladný postoj se uplatňuje jmenovitě ve vztahu k „nehrajícím divákům“, kteří do kasina podle všeho nepřišli utrácet větší částky. Naproti tomu se zdá, že personál v indiánských kasinech vytváří volnější, neformální prostředí, ve kterém komunikuje v přátelském duchu se všemi hosty. S hráči navíc mezi jednotlivými hrami krátce pohovoří a stále hosty oslovuje křestním jménem. V pražských kasinech bývá naopak intenzivnější a otevřenější komunikace mezi jednotlivými členy personálu. V očích vedoucího personálu indiánských kasin by se takovéto chování s největší pravděpodobností hodnotilo jako neprofesionální. Kromě toho takové chování posiluje komunikační bariéru mezi krupiéři a hráči.

Pokud bychom měli odpovědět na otázku „do jaké míry je hraní hazardních her společenskou či individuální záležitostí,“ odpověď by byla v obou zemích podobná: kontakty mezi hráči jsou během hry minimální. Máme tu co do činění mnohem více s neverbálním kontaktem mezi samotnou hrou (či herním automatem) a hráčem než mezi hráči navzájem. Hráči, kteří do kasina přicházejí společně, se obvykle čas od času setkávají mezi

<sup>10</sup> Ačkoliv se šance na výhru v podstatě nemění, ať člověk hraje tři nebo dvanáct hodin, mnozí podléhají iluzi, že čím déle hrají, tím větší je pravděpodobnost výhry a mají tendenci setrvat v kasinu co nejdéle. Chybějící hodiny přispívají k delšímu pobytu hráčů, neboť ztěžují odhad času.



jednotlivými hrami, aby spolu pojedli v restauraci či popili v baru, ale pak se zase rozdělují, aby si našli místo u „svého“ automatu či u „nejšťastnějšího“ stolu s karetní hrou. Není tomu tak docela u návštěvníků kasin z řad národnostních menšin. Z mého sledování Mexičanů, Paraguayců a amerických indiánů v indiánských kasinech a příslušníků zejména čínské menšiny v Praze mohu konstatovat, že u her jako je ruleta sázejí tito lidé většinou jako skupina. U individuálních her jako jsou výherní automaty hrají blízko sebe, tak, aby byli neustále ve vizuálním kontaktu. Přes fyzickou blízkost je však i mezi nimi jen minimální verbální komunikace. Krátké rozhovory, které lze mezi hráči zaregistrovat, se téměř výhradně týkají samotné hry. Hráči mezi sebou často komunikují tělesnými gesty, jako například očním kontaktem spojeným s pokývnutím hlavy nebo určitými obličejovými výrazy, kterými dávají najevo, kde lze najít příští „šťastný“ automat či pokerový stůl.

## Gender a věk

V případě genderu lze hovořit o zásadních rozdílech mezi skupinou návštěvníků indiánských a českých kasin. U prvně jmenované skupiny byl v mé studii poměr žen k mužům zhruba jedna ku jedné, kdežto u českých přibližně jedna ku pěti. Je zajímavé, že v obou podnicích byl poměr žen a mužů v personálu podobný: všechny servírky v kasinech byly ženy. Co se týče krupierů a krupierek, byl poměr zhruba jedna ku třem ve prospěch žen.


Pokud jde o věk, skupina hráčů v indiánských kasinech je v průměru výrazně starší důsledkem vyššího počtu důchodců, kteří tráví v prostorách kasin bez výjimky i několik dnů až týdnů, což rozhodně nepřipomíná situaci v České republice. Hra v kasinech je v Čechách poměrně nedávným jevem a považuje se za cosi západního, určeného pouze pro „bohaté“, „výstřední“ lidi (především muže), kteří „si to mohou dovolit“. V porovnání s americkými důchodci mají čeští důchodci poměrně nízký finanční příjem a bývají na tom hůře zdravotně, což přispívá ke zvýšení rozdílu u průměrného věku v obou typech kasin. Dalším markantním rozdílem je skutečnost, že do indiánských kasin a přidružených zábavních center chodívaly celé rodiny včetně dětí a prarodičů, což je v pražských kasinech prakticky vyloučeno. Děti sice nemohou hrát hazardní hry, ale zařízení indiánských kasin nabízí četné zdroje alternativní zábavy, zatímco se rodiče či prarodiče oddávají hře.

SLOTS  
POKER  
LIVE BLACKJACK  
BINGO  
WATERFRONT DINING  
LOUNGE &  
LIVE ENTERTAINMENT



3201 Tremont Ave., (Hwy. 101)  
North Bend, Oregon  
1-800-953-4800

Where The Winners Play!



**Title 31**

**Compliance Program**

Your Cooperation  
Is Appreciated.

Propagační leták kasina „The Mill“ se seznamem provozovaných her a propagační federálního zákona „TITLE 31“ proti praní „špinavých peněz“. Archiv D. Pěničková

## Etnicita

V případě etnického původu návštěvníků kasin je nutno zmínit příslušníky menšinových skupin, jež bývají zastoupeny v obou prostředích. Mezi klientelu indiánských kasin patří samozřejmě američtí indiáni, rovněž Mexičané, Jihoameričané a také Asijci, i když ti v menším počtu. Většina ovšem připadá na příslušníky americké většinové společnosti.

Pokud jde o personál, jen velice malá část se skládá ze samotných indiánů, třebaže má být oficiálně dávána přednost zaměstnání původním obyvatelům. Podle místopředsedy javapajsko-apačského kmene vznikl tento paradoxní stav proto, že systém nočních a denních směn lze těžko skloubit se životním rytmem indiánů a jejich chápáním času. Personál pražských kasin se skládá sice především z českých, ale také ukrajinských zaměstnanců.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> Ukrajinské zaměstnance jsem zaznamenala především v Casinu Henry.

Win big with our weekly  
**Blackjack Tournaments!**  
 Every Wednesday and Sunday

With your \$25 buy-in, you'll receive \$500 in tournament casino chips. Purchase one rebuy for an additional \$25.

**All entry fees**  
 and rebuys go to prize monies, with a 20% house add-in from total monies.

**Sign-ups**  
 start at 1:00 pm  
**Tournament**  
 begins at 2:00 pm

**Prize Payouts**  
 1st prize: 50% of monies,  
 2nd prize: 30%; 3rd prize: 20%; 4th - 6th prizes: complimentary meal

**Free Blackjack Lessons**  
 Sundays 11:00 am - 1:00 pm



The Mill Casino • Hotel • 756.8800 • 800.953.4800 • Hwy 101 on Coos Bay

Plakát kasina „The Mill“ oznamující datum konání turnaje v karetní hře „Black Jack“ a zároveň nabízející lekce této hry zdarma. *Archiv D. Pěničková*

Pokud jde o etnické složení skupiny hostů, jsou Češi v Casino Palais Savarin i v Casino Henry v menšině, neboť je tu mnohem více asijských návštěvníků.

V obou typech kasin je poměrně mizivý kontakt mezi různými národnostními skupinami. V případě indiánských kasin si příčinou nejsem jista. U českých kasin bych příčinu viděla v určité xenofobní náladě, jež může částečně vyvěrat z jazykové bariéry, jelikož u Asijců bývá znalost češtiny a naopak u Čechů znalost asijských jazyků omezená. Částečně to též může být zapříčiněno neoblíbeností Asijců ve východní a střední Evropě v důsledku jejich obchodních aktivit, především provozování stánkového prodeje široké škály zboží, jehož původ a kvalita jsou některými Čechy považovány za pochybné.

## Atraktivita a management kasin

V rámci jednotlivých popsaných oblastí a jejich působení na veřejnost, bych se v následující části chtěla podrobněji zmínit o prezentaci personálu kasin, manažerských strategiích a uspořádání fyzického prostoru, které, jak z výzkumu vyplývá, mají výrazný vliv na odlišnou míru přitažlivosti a atraktivity kasin v obou zemích.

Jedním z výraznějších rozdílů mezi pražskými a indiánskými kasiny je atmosféra, o níž lze na základě výpovědí hostů konstatovat, že je v druhém případě uvolněnější a vlídnější ke všem hostům, bez ohledu na to, zda hrají či ne. Podle mého názoru je to převážně způsobeno chováním a stylem prezentace personálu. Personál v indiánském kasinu si počíná tak, že se tu návštěvník cítí vítán a „jako doma“. Elegantní večerní obleky zaměstnanců a decentní líčení ženských pracovník vyvolávají pocit, že se v tomto podniku koná sice cosi zvláštního, ale pro všechny, bez třídních rozdílů. Atraktivně vyhlížející, apartní elektronické pomůcky jako telefonní sluchátka s mikrofony a nejnovější druhy vysílaček, jež jsou k dispozici bezpečnostním pracovníkům, posilují v návštěvnících pocit „bezpečnosti“, „důležitosti“ a „exkluzivity“. Jednoznačně se dá říci, že tato strategie uplatňovaná personálem indiánských kasin vede k celkové vyšší atraktivitě a návštěvnosti podniků. Opak lze říci o českém personálu, který především zdůrazňuje důležitost samotných pracovníků. Rezervovaný postoj, obzvláště k nehrajícím hostům, vytváří pocit sociální stratifikace, kterou jedna z dotázaných žen z řad hostů vystihla slovy „když si nemůžete dovolit hrát, tak byste sem ani neměli chodit.“ Staromódní uniformní oblečení zaměstnanců (například bílo-modré proužkové šaty číšnic roznášejících nápoje,<sup>12</sup> černé minisukně ve spojení s bílými blúzami a červeným motýlkem pod límečkem krupíerek) a intenzivní líčení přispívají k neútlivosti a odcizenosti prostředí. Tuto atmosféru obzvláště pociťují návštěvníci, kteří nepatří mezi stálé zákazníky ani nejsou VIP hosty.

Vedení indiánských kasin nabízí široké spektrum dalších programů a činností, jež mají přilákat hráče k co nejdelšímu pobytu v resortu, nejlépe s celou rodinou. Atraktivita hráčekého podniku je zvyšována takovými záležitostmi, jako jsou pravidelná hudební a taneční představení v barech, salóncích a kabaretech, nebo plavání v krytém bazénu či kondiční cvičení

<sup>12</sup> Takto byly oblečeny číšnice v Casino Palais Savarin v roce 2000, před celkovou rekonstrukcí kasina. Nyní jsou oblečeny do černé halenky a černé minisukně.

ve fitness centru. Pokud jde o samotnou hráčskou činnost, vedení indiánských kasin nabízí podrobné brožurky uvádějící pravidla k jednotlivým hrám a kartičky, na které návštěvníci mohou psát své připomínky k programu a vedení kasina. Díky takovýmto nápadům vytváří vedení dojem aktivní účasti návštěvníků na samotném provozu podniku. Nevzniká tak pocit, že hosté jsou pasivním prvkem v rukou rezervovaného personálu, a že jejich údělem, pokud se chtějí cítit v kasinu vítáni, je nechat ve hře měsíční mzdu, jak je tomu v českých kasinech. Pro srovnání, do herních pravidel lze v pražských kasinech nahlédnout prostřednictvím jedné kopie, která je k dispozici někdy pouze na vyžádání.

Celkově lze říci, že díky prostředí, které spoluvytvářejí jednotlivé popsané strategie, daří se vedení indiánských kasin přilákat návštěvníky v mnohem větších počtech, širšího věkového a sociálního spektra, a to mužů i žen zhruba ve stejném poměru.

Ve snaze přivábit do kasina co možná největší počet hostů hraje značnou roli nejen výkon personálu a vedení podniku, nýbrž také uspořádání fyzického prostoru. Indiánská kasina jsou na rozdíl od českých kasin přístupná vozíčkářům a lidem chodícím o berlích, jež tu lze spatřit v hojných počtech. Česká kasina umístěná v patře (Casino Palais Savarin) nebo v suterénu (Casino Henry) historických budov jsou lidem se sníženou pohyblivostí prakticky nedostupná. Uspořádání fyzického prostoru přispívá též k celkové atmosféře podniku. Rozmístění jednotlivých her v indiánských kasinech vytváří jednak ústřední zónu a jednak intimnější prostory po stranách. V ústřední zóně, kde jsou umístěny *life games*, najdeme převážně mužské osazenstvo, které považuje stoly s ruletou, hrou v kostky a pokerem za nejvzrušivější („most exciting“) místo kasina. Dle mého soudu se tak vyhovuje mužské potřebě být „ve středu dění“. Současně se tak ponechává dostatek soukromého prostoru ženám, které hrají hlavně u výherních automatů a pravděpodobně se cítí lépe v intimním prostředí postranních prostor, jež kasino nabízí. Naproti tomu způsob uspořádání her v pražských kasinech s místnostmi obdélníkových tvarů existenci takového centrálního místa a míst, kde lze hrát mimo hlavní ruch kasina a přitom být v kontaktu s centrální plochou, neumožňuje.

## Obchod s kulturou

V následující části práce se zamyslím nad fenoménem kasina jakožto instituce „obchodu s kulturou“. Koncept „obchodu s kulturou“ představil

Richard Kurin ve svém článku *Brokering Culture*.<sup>13</sup> Zabývá se v něm reprezentací kultury v rámci institucí jako jsou knižní nakladatelství, televizní a rozhlasové stanice, divadla, muzea, nebo v současné době stále více populární multikulturní tematické parky. Způsob jakým je kultura určitého etnika či národa v rámci těchto institucí – kam bychom mohli zařadit i zábavní rezorty s kasiny – prezentována, zahrnuje obchodní spekulace, vyjednávání, smlouvání a přijímání kompromisů, jak je tomu i v jiných druzích obchodu. V kontextu kasin jsou prodejcem vlastníci podniku a zákazníky představuje veřejnost – potencionální návštěvníci. Na prodejcích je učinit četná rozhodnutí zahrnující zájmy všech zúčastněných stran (např. v Praze akciová společnost Czech Casinos a rakouská společnost Casinos Austria International, pod kterou prvně jmenovaná spadá; v USA rada a oddělení pro kulturní záležitosti jednotlivých kmenů a obchodní rada kasin, atd.). Tato rozhodnutí obchodního charakteru zahrnují mj. kolik peněz se investuje na výstavbu, údržbu nebo přestavbu a komerční propagaci kasin, dále určení, které tradiční komponenty či historické prvky budou použity při dekoraci interiéru a exteriéru podniku a jakým způsobem budou prezentovány. Konečně zahrnují i volbu k jakým funkcím budou tyto prvky a komponenty sloužit (zábavní, výchovné, komerční, atd.).

V pražských kasinech, kromě určité evokace exkluzivní, luxusní zábavy „amerického typu“,<sup>14</sup> ke které přispívají koberce a tapety v červené barvě, sametové a kožené polstrování křesel, křišťálové lustry a dobové svícný, nalezneme stěží nějakou originální dekoraci interiéru spojující českou kulturu s tematikou gamblingu. Nicméně samotná historická architektura budov, ve kterých jsou kasina umístěna a jejich lokalizace je k propagaci českých zábavních podniků využita dokonale. Obě kasina, kterým jsem se ve svém výzkumu věnovala, uvádějí v informačních brožurách a na internetových stránkách podrobný popis architektury staveb se jmény architektů a stručnou, o to však slavnější, historií budov. Dále zdůrazňují výhodnost lokalizace podniků, včetně minimální vzdálenosti od komerčních, finančních a historických pražských center.

<sup>13</sup> Kurin, Richard: *Brokering Culture*, c.d., s. 12–26.

<sup>14</sup> Kasina propagují své podniky v angličtině, ve slově kasino téměř výhradně používají na začátku písmeno „c“ (*casino*); v herní nabídce reklamují *Americkou* ruletu, ačkoliv se pod tímto názvem ruleta v USA neprovozuje a ponechávají názvy her v angličtině (*Oasis Stud Poker, Pontoon, Blacjack*); některá pražská kasina si do svých názvů dávají jména v angličtině, jako „Casino Gold Fingers“ apod.; herní měnou je obvykle česká koruna a americký dolar.

Při vstupu do kasina Cliff Castle v Arizoně se jen těžko lze ubránit snaze upřít oči na nevšední architekturu kasina stylizovaného do hradní zříceniny a po vstupu do hlavního herního sálu na obrovskou nástěnnou malbu zobrazující skupinu amerických indiánů, kteří sedí v kruhu na trávniku a hrají tzv. *stick game* – tradiční hazardní hru. Tato malba slouží několikaletým účelům. Především je to symbol identity původních obyvatel Severní Ameriky, jimž kasino patří. Současně „ujišťuje“ návštěvníky kasina, že se ocitli v indiánské zemi a jsou v prostorách „pravého“ indiánského kasina, což má samo o sobě určitý nádech exotiky, jíž je pro turistický průmysl zapotřebí. Dále se tak má čelit kritice ze strany indiánských tradicionalistů, moralistů a mnohých příslušníků většinové americké společnosti, kteří projevují skepsi a pochybnosti nad „správností“ existence a rostoucím počtem kasin na půdě patřící původním severoamerickým obyvatelům. Když jsem si se zájmem nástěnnou malbu prohlížela, sám místopředseda javapajsko-apačského kmene poznamenal: „Jak vidíte, indiáni vždycky hráli hazardní hry... vždycky, není to nic nového.“ Takový výrok svým způsobem ospravedlňuje samotné komerční provozování hazardních her, neboť vysvětluje, že na této činnosti, ať v poněkud nové formě, není nic špatného či amorálního, protože vychází z indiánské tradice, z historicky doložených kulturních zvyků indiánských etnik.

Nástěnná malba tak působí jako prostředník mezi tzv. etnografickou přítomností, jež má zabarvení čehosi „čistého“ a „správného“, a současností, která přináší rozporuplné představy o tom, co je tradiční a co komerční. V jistém smyslu takový nástěnný obraz a mnohé další tradiční indiánské malby, dekorace a vystavené předměty, které evokují představu „slavné indiánské minulosti“, ospravedlňují provoz komerčního podniku, zvyšují jeho atraktivnost vzhledem k široké veřejnosti a zároveň vzdělávají.<sup>15</sup> Děje se tak vytvářením dojmu, že to, co vidíte a k čemu v rámci kasina patříte, je vlastně jakýmsi pokračováním kulturního dědictví, kdy se předávají kulturní zvyky z minulosti do přítomnosti. Máme-li na zřeteli extrémní produkt hazardního hráčství – kompulzivní hráčství –, dalo by se alespoň zčásti souhlasit s Walterem Benjaminem, kterého cituje Kirshenblatt-Gimblett, jenž mluví o „zhodnocení dědictví“ jakožto „katastrofě“.<sup>16</sup>

<sup>15</sup> Všechna indiánská kasina navíc zahrnují prostory, kde vlastnický kmen prezentuje svou historii, umělecké předměty, a které využívá pro mezikmenová shromáždění.

<sup>16</sup> Kirshenblatt-Gimblett, Barbara: *Destination Culture...*, c. 1., s. 1.

## Kasino jako kulturní turistický cíl

Ve své knize *Destination Culture* hovoří Barbara Kirshenblatt-Gimblett<sup>17</sup> o kultuře transformované do turistického cíle, jehož vytvoření je zapotřebí k udržení atraktivnosti a schopnosti kulturní instituce (muzea, kulturního festivalu a dalších) obstát v tvrdém boji o návštěvníka na přelomu 20. a 21. století. Lze za takový cíl pokládat i resort kasina, ať již se nachází v České republice nebo na území amerických indiánů? Podle mého názoru ano. Nejenže jsou kasina jako takové cíle oficiálně označována v místních, celostátních i mezinárodních mapách a turistických průvodcích, nýbrž také představují určité významné uzle zábavního průmyslu, jež spoluvytvářejí turistický charakter lokálního území a stále více i globálního prostoru. Třebaže toto konstatování se týká spíše velkých amerických kasin, platí to bezesporu i o menších kasinech jako například těch pražských. Bez ohledu na to, do jakého hotelu v centru Prahy jako turista přijedete, jedna z prvních informací, jichž se vám z hotelových informačních materiálů dostane, se týká sítě nočních klubů a kasin. Krom toho obdržíte informace o síti taxikářských podniků, jež vám zajistí dopravu do každého kasina či herny ve městě a odvoz zpět do hotelu v kteroukoli dobu (a také za dvojnásobnou cenu, jste-li cizinec). Navíc jsou kasina stejně jako moderní muzea – ať už se nazývají jakkoli a jsou umístěna kdekoli – prezentována jako turistické atrakce lákající k aktivnímu prozkoumání něčeho „zvláštního“, „exotického“.

Nástěnné malby a symbolické indiánské tradiční dekorace, jimiž hýří kasino v Camp Verde v Arizoně, monumentální socha orla a neonová blikající orlí pera, jež vás vítají při příjezdu k vstupní hale do kasina Seven Feathers v oregonském Canyonville či mramorová výzdoba, skulptury a zlatem zdobené štuky stropů českého Casina Palais Savarin jsou všechna příkladem navození atraktivní atmosféry pro turistické cíle. V prvním případě turismus pracuje s využitím tradičních indiánských symbolů, v případě druhém s historickou architekturou města. Obojí tvoří kamínky strategické mozaiky, jejímž záměrem je snaha o přivábení co možná největšího počtu návštěvníků. Ať již tyto pamětihodnosti vytvářejí obraz „tradičního indiánského světa“ či „starých dobrých feudálních časů“, kdy se v českých zemích považovalo bohatství a společenské postavení za důvod k hrdosti, nikoli za břímě jako za komunistického režimu, vždy je

<sup>17</sup> Kirshenblatt-Gimblett, Barbara: *Destination Culture...*, c.d.



to svět „jiný“ než váš vlastní. Právě tato představa „jinakosti“, „exotiky“ činí z daného podniku žádoucí, poutavý a okouzlující prostor. Prostor, který je kulturním turistickým cílem.

#### Literatura:

Kirshenblatt-Gimblett, Barbara: *Destination Culture: Tourism, Museums, and Heritage*. Berkeley, University of California Press 1998.

Kurin, Richard: *Brokering Culture. Reflections of a Cultural Broker: a view from the Smithsonian*. Washington, D.C., Smithsonian Institution Press 1997, s. 12–26.

Layng, Anthony: Indian Casinos: Past Precedents and Future Prospects. *USA Today Magazine*, 124 (2610), 1996, s. 70.

Steindorf, Sara: American Indians on the Rise. *The Christian Science Monitor* 10 (94), 2001, s. 11–13.

---

## Performance of Czech and Native American Casinos in Comparison

Daniela Pěničková

This article explores and compares the performance and public face of gambling industry, in particular casino resorts, in the Czech Republic (Prague) and American Indian Country (American Indian tribes from Oregon, and Arizona). In the main body of the article, I explore both Czech and Native American casino settings within six major areas: physical environment, social geography, time, guests and staff, gender and age, and ethnicity. Analyzing each area, I illuminate what management strategies are used and how they work in attracting the public in both countries. Drawing upon exploration of these six areas, the article discusses the question of what makes the casinos marketable and how the traditional culture of Bohemian and Native American peoples is presented – brokered, using the term of Richard Kurin – in the public performance of these casinos. In conclusion, I discuss the performative element of Czech and Native American casinos in the context of Barbara Kirshenblatt-Gimblett's destination culture, which is a concept developing the notion that in order for the tourist industry to thrive, cultural institutions are structured and conceptualized as venues of tourist destination.